

Hasan Şensoy İle Yapılan “Didar Şensoy Röportajı

DİDAR ŞENSOY'U KARDEŞİ HASAN ŞENSOY ANLATTI

“Halk devrimcileri nasıl bağına basarsa, o da bizi öyle bağına basmıştı. Bu anlamda, bir devrim sempatizanı olarak... Ve cezaevlerindeki firar girişimlerimiz sırasında da bir devrim sempatizanından öte bir militan gibi yapabileceği herşeyi, yapılması gereken herşeyi yaptı. Haberleşmede, içeriye silah sokulmasında ve daha birçok konuda, en önemli desteğimiz Didar Abla'mızdı... Toptaşı firarı, o süreçte gerçekleştirildi”.

▪ DİDAR ŞENSOY'U KARDEŞİ HASAN ŞENSOY ANLATTI

AA- Herşeyden önce sizin için bir abla, bir anne, bir mücadele yoldaşı olmak gibi yaşamınız içinde zengin anlamları, boyutları olan bir devrim kadını üzerine röportaj yapabilmekten dolayı sevincimi belirtmeliyim. Bunun ötesinde, aradan geçen uzun yıllara rağmen, bu konuda neredeyse ilk kez konuşmakta oluşunuzun tanığı olmak da beni heyecanlandırıyor.

Hasan Şensoy- Konuya girmeden önce, derginizin çalışmalarıyla ilgili olarak sizleri içtenlikle kutluyorum. Ve bu derginin yayın hayatını sürdürmesinin önemini

vurgulamak istiyorum. Direnç ve emek sürecinizi saygıyla izliyorum.

Benim, Didar Şensoy ile ilgili olarak aradan geçen bu kadar yıla rağmen çok fazla konuşmama tavrıma ilişkin söylediklerinize gelince, ben sadece bir devrim kadını, bir devrim insanı olan Didar Abla'mla ilgili değil, uzun yılları kapsayan -neredeyse 30 yıl oluyor- savaşımız boyunca yitirdiğimiz bütün yoldaşlarımız için de konuşmayı, herşeyden çok daha fazla zor buldum.

Yani bu durum, sadece Didar Abla'yla ilgili değildir, tüm diğer şehit arkadaşlarımızla da ilgilidir. Aynı sorunu, onlarla ilgili olarak da yaşıyorum.

AA- Sanıyorum aradaki yaş farkı dolayısıyla Didar Abla'nın yaşamının ilk dönemleriyle ilgili bilgileriniz, sadece duyduklarınızla sınırlıdır.

Hasan Şensoy- Yaşamımızın son derece farklı biçimlenmesinden dolayı, ne yazık ki bu konuda duyduklarım da son derece sınırlıdır. Dolayısıyla o konuda anlatabileceğim çok fazla bir şey yok. Aile içinde, geçmişe yönelik olarak, kim nerede ne yapmış, ne olmuş, nasıl olmuş diye çok fazla bir diyalogun da tanığı olmadığım için, ailede öyle bir gelenek olmadığı için, geçmişe ilişkin anımsadıklarım, oldukça sınırlı...

Sadece, Didar Ablamın Gilan'da doğduğunu hatırlarım. Yugoslavya'nın Kosova Bölgesi'nde. Priştine'nin ilçesidir Gilan. Ailenin orada yaşadığını biliyorum. Daha önce, Priştine'den önce, bölgenin il merkezi Gilan'dır. Kosova Bölgesinde yaşayan Arnavutların ulusal talepler doğrultusundaki aktivitelerinin merkezi de Gilan'dır...

Annem Dobruca'nıdır. Orası da Gilan'a yakındır. Kosova bölgesindeki Gilan, ailemizin ilk yaşadığı yerdir. Gilan daha önce, bölgesel olarak, ekonomik ve idari merkezmiş. Şimdi bu rolü, Priştine üstlenmiştir, zaman içinde ekonomik ve idari ağırlık Priştine'ye kaymıştır. Kosova zaten Arnavutluk'a komşu bir bölgedir ve dolayısıyla Arnavutların bu bölgede yaşaması son derece normaldir. Yugoslavya sınırındaki Arnavut bölgesi...

Sanıyorum; tarihsel olarak Arnavutlar'ın oraya yerleşmesi, Kosova Meydan Savaşı'ndan sonra oluyor. Osmanlılar'ın işgalinden sonra, oraya bilinçli olarak bir nüfus kaydırma politikası izlenmiş. Sonuçta Arnavutlar Kosova'da yerleşik bir biçimde yaşıyor. Bizim de ailemiz bu Arnavutlar'dan. Ve aleviler. Alevilik, bektaşilik, Arnavutlar arasında çok yaygındır.

AA- Ailenizde bazı bireylerin dönemin Yugoslav iktidarına karşı aktif muhalefet yürüttüklerini öğrenmiştim. Bu konudaki bilgilerim doğru mu?

Hasan Şensoy- En büyük enişte, devrim sonrası, 2 Dünya Savaşı sonrası, Kosova'da, Arnavut Dili'nin eğitiminin örgütlenmesinden görevli. Bu alanda en önemli yetkililerden bir tanesi. O, bu görevini yaparken, bir gün hiçbir açıklama yapılmadan tutuklanıyor. Birkaç yıl cezaevinde yatıyor. İlk başlarda aileye en küçük bir açıklama yapılmıyor. Neden tutuklandı, nereye götürüldü? Hiçbir açıklama yapılmıyor. Tutuklanıp tutuklanmadığı bile açıklanmıyor. Resmen kayıp gibi... Kimse araştırmaya da cesaret edemiyor.

Türkiye'de yaşayan devrimcilerin pek bilmediği bir olay ama o dönem reel sosyalist ülkelerde yaşanan ve daha sonra patlayan gerçekleri, bizler, yaşamış insanlar olarak biliyoruz. Bütün devrim yapılan ülkelerde, reel sosyalist diye tanımladığımız ülkelerde, ne yazık ki durum genellikle böyle. Halkta, devlet görevlisi dahi olsalar, müthiş bir devlet korkusu var ve devlet sorgusuz-sualsiz, nedenli-nedensiz alıyor, kaybediyor. Hiç hesap da vermiyor. İnsanların niçin tutukladığı, ne yapıldığı konularında herhangi bir açıklama yok... Bu durum, orada da eniştemin başına geliyor.

Babam, genel tavrın dışına çıkarak, hiç korkmadan konuyla uğraşiyor ve çözüyor. Buluyor, ilgileniyor. Eniştem, birkaç yıl sonra dışarı çıktığında da öylesine zayıf ve bitkin çıkıyor ki neredeyse dışarıdan bakıldığında iç organları görülecek durumda... Daha sonra da Arnavutluk'a göç etmekten başka çareleri kalmıyor.

AA- Büyük dayınız ve ağabeyleriniz için de asilerin yaşam tarzını benimsedikleri söyleniyor.

Hasan Şensoy- Ağabeylerimden önce annemin dayısı Kosova'da, Arnavutların ulusal haklarını kazanmak için militanca mücadele eden, sürekli silahlı dolaşan, devlet tarafından sıkı biçimde aranan bir insan. Bir direnişçi. Devlet güçleriyle sürekli çatışma içinde olan bir insan. Evine ancak korsan gibi giriyor ve bölgede önemli bir kahraman.

Babam, bulunduğu yerde çok önemli bir terzi, son derece iyi para kazanıyor. Evlendikten sonra, Atatürk zamanında, annemle birlikte bir kez Türkiye'ye gelip gidiyorlar. Hiçbir şey hoşlarına gitmiyor, kafalarında dolaşan yerleşme fikrinden vazgeçiyorlar.

Annemin dayısı, benim dayılarım ve iki dedem Çanakkale’de, Anadolu Savaşları’nda şehit düşmüş. Annemin babası, savaştan önce Ödemiş’e geliyor. Memleketteki varını yoğunu da satıyor. Oradan getirdiği servetle, Ödemiş-Tire tarafında büyük bahçeler alıyor. O bölgedeki en büyük değirmenlerden birini satın alıyor. Kaydını yaptırıyor. Çocuklarına miras kalacağını düşünüyor.

Hatta daha sonra, M.Kemal zamanında çağrı mektubu geliyor anneme; “Babanızın burada mülkleri var, kendisi şehit düştü, gelip mülkünüze sahip çıkabilirsiniz” diye.

Ağabeylerimin her ikisi de Tito’nun savaş öncesi verdiği sözleri devrimden sonra yerine getirmemesini, oralarda yaşayan Arnavutlar’a daha önceden vadettiği kültürel ve politik hakları uygulamaya sokmamasını hiç bir zaman bağışlamamış ve bu konudaki duygularını tavırlarıyla dile getirmişlerdir. Arnavutlar’da yeşeren ulusal bilincin, Kosova Kurtuluş Savaşı hareketleri içinde yer alan Arnavut direnişçilerinin, ulusal hakların tanınması yolunda mücadele edenlerin simgelerinden biri olan bazı kıyafetleri, inatla giymişlerdir. Onların bu yöndeki tavır alışlarına ilişkin bilgilerim, bu düzeyi çok fazla geçmemektedir.

AA- Anneniz, bu röportajı gerçekleştirdiğimiz 1999 yılı itibarıyla çok yaşlı, bir kaç ulusun mücadelesine tanık olmuş, dayılarından ve babasından başlamak üzere yakınlarını ulusal kurtuluş savaşlarında yitirmiş, son olarak da kızını bu mücadelede şehit vermiş, bir oğlunu daha yitirmiş, sizin yaklaşık 30 yıllık güçlüklerinizi acılarınızı yüklenmiş bir çınar, deyim yerindeyse... Ve bu yaşlı çınarda, hala canlı bir “çetnik” bilinci, düşmanlığı var. Bunun özel nedenleri var mı?

Hasan Şensoy- Çetnikler, Sırp faşistleri bilindiği gibi. Irkçılar. Ve kendilerinden olmayan herkese çok yoğun baskı yapan bir hareket. Savaş sırasında, yaşamında yoğun bir biçimde hissetmiş olmasından kaynaklanan bir hafıza canlılığıdır.

AA- Didar Abla’nın genç kızlığıyla ilgili olarak anımsadıklarınız nelerdir?...

Hasan Şensoy- Küçüklüğünde de yırtıcı, kavgacı, dışa dönük bir insandı. Daha sonra okulda ve sosyal yaşamda da son derece aktif. Mahallede ağabeylerim kendisinden küçük olduğu için kardeşlerine yönelik birtakım haksızlıklar olduğunda tavır alan, karşısındakinin bayan ya da erkek olduğuna aldırmayan, kavga etmek gerektiğinde öne atılan, başka mahallelerin gençlerinin de korktuğu bir tip.

Savaş sonrası dönemde gıda maddelerinin uzun kuyruklara girilerek karnelerle alındığı süreçte, o eziyet sıralarına hep kendisi giren, aile için sürekli fedakarlıklara katlanan bir özelliği var. O sınırsız fedakarlığını, yaşamının her döneminde aralıksız sürdürdü. Aile yaşamında aktif rolü olan, aile ihtiyaçları için sürekli koşturan bir insandı.

Didar Abla, her zaman, her şey için çok çaba harcamıştır. Evlenmeden önce ve evlendikten sonra da ailesinden ilgisini esirgememiştir. Özellikle eşinden ayrıldıktan sonra, her zaman ailesinin ihtiyaçlarını kendi yaşamının önüne koymuştur. Bu nedenle, eşinden ayrıldıktan sonra da bir çok cazip evlilik teklifleri aldığı halde, evlenmeyi sürekli ertelemiştir.

AA- Kendisinin ve eşinin Yugoslavya'daki konumları nasıldı? Neden Türkiye'ye geldi?

Hasan Şensoy- Didar Abla, öğretmen. Eşinin Cakova, son direnişin yaşandığı bölge olan Cakova Bölgesi Valisi olduğunu biliyorum. Kendisi de, radyoda spikerlik, öğretmenlik yaptı. Sonra kocasının bir ilişkisi olduğunu öğrendi, ihaneti kabul etmedi, kocasını bıraktı, ayrıldı ve Türkiye'ye, ailesinin yanına geldi.

Üç kız çocuğu olmuştu. En büyüğü benim yaşında. Bir kaç ay fark var aramızda. Diğerleri ikişer yaş küçük. Hepsi Yugoslavya 'da yaşıyor. Önce, çocuklarıyla ilişkisini, uzun süre telefonlaşarak sürdürdü. Daha sonra Türkiye'ye gidip gelmeye başladı çocukları. Kendisi de oraya gidip geliyordu. Eşi daha sonra, o ilişkide olduğu kadınla evlendi. Çocuklar sanıyorum, en büyüğü 9 yaşındaydı Didar Abla bıraktığında. 9, 7, 5 yaşlarında...

AA- Türkiye'ye geldikten sonra çabuk adapte olabildi mi?

Hasan Şensoy- Oldu. Yine iradeciliğiyle... Daktilo öğrendi. Sekreterlik yaptı. Hayatımı kazanacağım diye bir problemi olmadı. Hatta yine aileye katkıda bulundu. Zaten her zaman başkaları için yaşadı...

AA- Didar Abla Türkiye'ye geldiğinde siz kaç yaşındaydınız?

Hasan Şensoy- İlk geldiğinde biz İstanbul Zeytinburnu semtindeydik. Ben ilkokul 5'teydim. İlkokulu bitirmeden Bakırköy'e taşındık. Beşinci sınıfın sonlarında. Çünkü 5.Sınıfın bir döneminde Bakırköy'den Zeytinburnu'na okula gidip geldiğimi iyi hatırlıyorum. Sonra Ortaokulu Bakırköy'de sürdürdüm. O arada, yani ben 5.

sınıfta iken sanıyorum Didar Ablam geldi. 1963-64'te olabilir.

AA- Bu arada siz bir çok okul değiştirmek zorunda kaldınız sanıyorum.

Hasan Şensoy- İstanbul Zeytinburnu Yeřiltepe İlkokulu'nda okudum. Sonra Yeni Mahalle'de, İstasyon yanındaki Bakırköy Lisesi'nde ortaokul ve liseyi okudum. Sonra üniversite...

AA- Didar Abla geldikten sonra, aile yaşantısında egemen bir kimlik haline geliyor anladığım kadarıyla?

Hasan Şensoy- Aile yaşamımızda otoritesi her zaman oldu. Otoritesi demesek de, babam öldükten sonra, Didar Abla ailenin reisiydi. Babam, ben orta ikide iken öldü. Orta birden orta ikiye geçtiğim sırada...

AA- Didar Abla'nın Türkiye'ye gelişiyle ilgili olarak ailenizden herhangi bir biçimde tepki oldu mu? Niye geldin, eşini, çocuklarını neden bıraktın şeklinde?

Hasan Şensoy- Hayır. Olmadı. Çünkü ailede herkes, ihaneti kabullenemeyecek bireylerdi.

AA- Aileyi tanıyan bazı şahısların, Didar Abla'nın ve hatta sizin kişilik özelliklerinizin, mücadeleci kimliklerinizin, annenizin şahsiyeti ile bağlantıları olduğu yönünde gözlemleri var. Annenin kişilik özelliklerini nasıl tarif etmek lazım?

Hasan Şensoy- Kuşkusuz insanların kimliğinin ve yaşamdaki duruş tarzlarının oluşumunda, aile bireylerinin, olumlu ya da olumsuz, benzerlik ya da bazen tepkilerle oluşan aykırılık yönünde izleri vardır.

Annem bir ev kadınıdır. İnançlı bir alevidir... Onun aleviliğiyle tanrı tanımazlık arasında çok az bir fark vardır. İnançlarına bağlı ve hizmet eden bir insandır. Alevi olmasından dolayı, Zeytinburnu, Kazlıçesme, Yedikule, Mevlanakapı, Belgradkapı, Silivrikapı gibi çevredeki bütün yatırları, alevi ileri gelenleri olarak görür, alevi düşüncesinin, tasavvufun temsilcileri olarak bilinen insanların mezarlarını her hafta mutlaka gidip temizlerdi. İbadetini yapar, alevilerin muharrem orucunu tutardı.

Bunun dışında, zeki, cefakar, zaman zaman esprili, insanlar üzerinde keskin gözlemleri olan, bizlere büyük sevgi ve saygı duyan bir insandı.

AA- Didar Abla'nın Türkiye'li devrimcilerle tanışma süreci, düşünsel ve tavırsal gelişme sürecine gelirsek?..

Hasan Şensoy- Önceleri, ülkemizin ortalama solculuk düzeyindeki bir solcuydu sadece. Biz aktif devrimci olduğumuzda, ülkeyi, ilişkileri, mücadeleyi dolaylı bir biçimde izlemiştir. Eve gelip giden bütün devrimci arkadaşları sevgiyle, kardeş gibi bağrına basmıştır. Benimsemiştir. Hiçbir zaman tepki göstermemiştir. Her zaman sadece, kendimize dikkat etmemizi söylemiştir.

Gecenin kaçında ve ne biçimde eve gelirsek gelelim, giriş çıkışlarımıza tepki göstermemiştir. Sadece bir konuda bizlere kızmıştır; temizlik konusundaki müthiş titizliğinden dolayı, aşırı bir kirlilik yaptığımız zaman, "şurayı kirletmeyin, burayı kirletmeyin" diye sevimli müdahaleleri olmuştur, o kadar... Onun dışında yaptığımız hiçbir işe karışmamıştır. Engel olmamıştır. Altı, yedi, sekiz kişilik toplantılar yaptığımızda, hiçbir şekilde itirazı olmamıştır.

Bizler de zaten girip çıktığımız her yerde temizliğe dikkat ettiğimizden dolayı, kendisinin bizlere yönelik olarak ifade ettiği önemli bir rahatsızlığı da olmamıştır. Devrimcilere, gençlere her zaman zevkle hizmet etmiştir. Aramızda anne çocuk düzeyinde çok büyük yaş farkı olduğu için, arkadaşlarımın hepsini çocuğu gibi severdi, döverdi, küfür ederdi, onlara yönelik sevimli bağırışları olurdu. Onlara bazan zorla evi badana yaptırır, yemek yapar zorla yedirirdi.

İlk ayrılığımız, sanırım onu sarsan en önemli olaylardan biriydi: 12 Mart döneminde, 1972 Kızıldereli Darbesi'nin hemen ertesinde, bizim Suriye'ye gidişimiz... Aileye hiçbir şekilde haber vermeden, benim arkadaşlarla Suriye'ye, Lübnan'a, Filistin'e gidişim ve 1973'te dönüşüme kadar hiçbir şekilde haberleşmemiş olmamız, onları ilk sarsan olay oldu.

Bir seneye yakın bir süre için, hiçbir şey söylemeden ayrılmıştım. Bir cumartesi günü öğle saatlerinde, kapıdan çıkarken, 'tamam, ben biraz sonra geliyorum' dedim ve 73'e kadar bir daha dönemedim. Bu, ilk uzun ayrılık...

AA- Bu arada ne hissetmişler, ne düşünmüşler?

Hasan Şensoy- Telaşlanmışlar, korkmuşlar... Sevgi, saygı ilişkilerinin de yoğun biçimde yaşandığı bir ailede yaşanabilecek tüm duyguları, kaygıları, yoğun biçimde yaşamışlar doğal olarak...

Döndüğümde, çok ciddi bir tepkiyle karşılaşacağımı düşünüyordum. Onun için doğrudan eve gitmedim. Henüz, gidebileceğim uygun bir ilişki de yoktu. Deşifre olduğumuzu, arandığımızı da ciddi biçimde hesaplamak zorundaydım. Çünkü, benden bir süre önce dönen bir arkadaş, mahalli ilişkilerimize uğramış, normal ve sıradan bir şekilde dolaşması gerektiği halde, gizlilik ve benzer konularda önemli yanlışlar yapmıştı.

Tanıdıklarına, “bizim Filistin’e gittiğimiz, Lübnan’da Filistin kamplarında kaldığımız, benim binbaşı olduğum, işi çok ilerlettiğim” yolunda sözler söylemiş. Ortalıkta bu şekilde dolaşıp, bizi deşifre ederek geri gelmiş. Bundan dolayı, durumun polisin kulağına gittiğini ve alınma ihtimalim olduğunu düşünüyordum. Dolayısıyla, dönüşümde de aileme gitmedim. Bir süre sonra, durumun düşündüğüm sonuçları yaratmadığını tam olarak anladığım zaman görüştüm onlarla. Ve ciddi bir tepki göstermediler. Gayet iyi davranıldı.

Devam ettik yolumuza, barış içinde...

AA- Bu ilk ayrılık ve ilk kavuşma sonrasında Didar Abla’nın özel bir tavrı oldu mu?

Hasan Şensoy- Kavuşmanın sevinciyle, sevgiyle hareket ettiler. Hiçbir tepki de göstermediler. ‘Niye ayrıldın, niye bize haber vermedin’ demediler. Çünkü, memlekette yaşadıkları süreçlerden dolayı, neden söylemediğimi, neden söylememem gerektiğini ve benzeri bir çok şeyi biliyorlardı. Gizlilik gereği söylemediğimi biliyorlardı. Bunlardan dolayı da, anlayışla karşıladılar. Sanıyorum bu tavırlarında, biraz da beni daha fazla uzaklaştırmamak isteklerinin rolü vardı. Yani daha fazla uzaklaşmamı engellemek için fazla tepki göstermediler.

AA- Bu konuda senin anlatma çabanın, onların anlama çabasının rolü nedir? diye düşünüyorum.

Hasan Şensoy- Zaten bazı şeyleri biliyorlardı, benden önce de biliyorlardı. Benimle sadece daha aktif olarak süreci izleme ve duygusal olarak da yaşama imkanı buldular.

AA- Bu arada güzel, çekici, genç, aktif bir kadın olan Didar Abla’nın özel bir yaşamı da var ve gezmeyi, eğlenmeyi seviyor. Fakat, özel yaşamını senin, genel olarak ailenin dışında kurma noktasında, daima sizleri tercih ediyor. Siyasallaşması, daha bilinçli tavırlar içine girmesi o süreçte mi başladı?

Hasan Sensoy- O dönemdeki duruşuna siyasallaşma denilebilir mi, bilemiyorum. Siyasallaşmaktan anlaşılması gereken, doğrudan politik aktivite içinde yer almaktır. 1976'dan sonra, ilk yakalanmamla birlikte, daha aktif bir destek ilişkisi içine girdi. Sürekli, her hafta ziyarete gidip geldi. Bizlere yemekler hazırladı, yiyecekler getirdi. Her hafta bir otomobil dolusu yiyecekle geliyordu. Hiçbir zaman bir iki kişilik birşeyle gelmedi. Bu, maddi durumunun iyi olmasından kaynaklanan birşey değildi kesinlikle. Tamamen fedakarlıkla ve kendi ihtiyaçlarından kısıntı yaparak oluyordu. Getirdiği herşeyi, hepimize getiriyordu. Hiç birşey özel değildi. Arkadaşarımla, onun deyimıyla "çocuklarla" ilişkisi daha özel ve sıcak oldu.

Tam anlamıyla, halk devrimcileri nasıl bağına basarsa, o da bizi öyle bağına basmıştı. Bu anlamda, bir devrim sempatizanı olarak..Ve cezaevlerindeki firar girişimlerimiz sırasında da bir devrim sempatizanından öte bir militan gibi yapabileceği herşeyi, yapılması gereken herşeyi yaptı. Haberleşmede, içeriye silah sokulmasında ve daha birçok konuda, en önemli desteğimiz Didar Abla'mızdı... Toptaşı firarı, o süreçte gerçekleştirildi.

Didar Abla, benim yakalanışımından önceki süreçteki aktivitemizin ciddiyetinin farkındaydı. Ama boyutları, illegal eylemimizin boyutlarını bilmiyordu. Sadece, kesinlikle silahlı bir aktivite içinde olduğumuzu seziyordu, anlıyordu.

Çünkü, günün koşullarında, eve giriş çıkışlarımız, taşıdıklarımız, getirip götürdüklerimiz, biz ne kadar dikkat edersek edelim, evdeki uyanık birinin dikkatini çekmeyecek gibi değildi. Üstelik bazı odalarda, kapıları kapatıp onların görmesini istemediğimiz birşeyler yapıyoruz. Ve o seziyordu mutlaka, ülkedeki bazı gelişmelerde bizim de payımızın olduğunu...

Hazırlıklar oluyor, hemen ardından birşeyler oluyor. Bunları da seziyordu. Sonra bunlar tümüyle açığa çıktı.

Giderek, daha aktif bir desteğe dönüştü onun bizlerle ilişkisindeki tutumları... O günkü bilinç düzeyiyle, deneyimiyle yapabileceği şey, bize sahip çıkmak, her türlü maddi manevi yardımda bulunmaktı ve bizim cezaevinden çıkıp özgür olmamız için, üstüne ne zaman bir görev düştüyse, tereddütsüz yaptı.

Sezdiği şeylerin çok daha üst boyutta gerçek olduğunu gördüğü zaman, herhangi bir tepki duymadı, gerilemedi, tam tersine, daha aktif destekte bulundu.

Polisin elinde olduğumuz ilk ve yoğun işkence dönemlerinde de aktif bir şekilde sahip çıktık. 1976'da, şubenin önüne karargah kurdu. Cezaevi ve mahkeme süreçlerinde de öyle.

Ailenin bütün olanaklarını, diğer kardeşlerimi, herkesi zorlayarak, her hafta düzenli biçimde, bir araba dolusu ihtiyaç maddesiyle geldi cezaevlerine... Avukatlarla yoğun biçimde ilgilendi, onları harekete geçirdi, gerektiğinde zorladı, düşünülebilecek her türlü desteği sınırsızca ve yoğun özverilerde bulunarak sundu. Her biçimde özgürlüğümüzü kazanmamız için gerekli olan her şeyi, üstüne düşen herşeyi, talep edilen herşeyi, büyük bir zevkle yaptı. Hiçbir zaman tereddüt etmedi. İstekleri daima severek, canla başla yerine getirdi. Firardan sonraki günlerde de görüştük, kısa bir süre sonra... Oldukça coşkuluydu, hiç bir tereddütü yoktu, ürkmüyordu. Yine, olağanüstü risklere girdi.

Toptaşı Firarı'yla, 1980'deki yakalanmam arasındaki süre içinde, gazetelerde resmimizin çıkmadığı hafta olmadı. Çok sık olarak basına yansydık, çok sık olarak ölüm emriyle arandığımız duyuruldu. O, sürekli bu gerginliği yaşadı. Yoğun bir biçimde yaşadı. İzlendi, basın tarafından rahatsız edildi, tüm aile olarak...

Bu arada, yine zorlu iletişim koşullarını yararak, iletişimimizi de kurdu, başka arkadaşlara yardımcı da oldu.

1980'de tekrar yakalandığımda, her zaman olduğu gibi, şubenin önünde karargahını kurdu. Biz tutuklanana kadar geçen süre içinde, yine yoğun emek ve çabayla, herşeyi izledi, gereken tüm aktiviteleri, yaratıcı biçimde yaşama geçirdi.

AA- Bu arada, bildiğim kadarıyla başka arkadaşların da başları her derde girdiğinde, maddi manevi her türlü ihtiyaçları için, İstanbul'da ilk çaldıkları kapı, O'nun kapısı oldu.

Hasan Şensoy- Öyle... Bunların hiçbirini reddetmedi. Bunların hepsi için koşturdu. Hepsi için elinden geleni yaptı. Elinden geleni de, gelmeyen de...

AA- Çeşitli ifadelerde de O'nun adının geçtiğini, defalarca gözaltına alındığını, sorgulandığını, sorguları sırasında son derece yürekli davrandığını biliyoruz.

Hasan Şensoy- Evet, 80 başlarından itibaren bazı şahısların ifadelerinde adı geçti. Ondan sonra da zaten, kendisini öldürmeye yönelik girişimler başlıyor.

Sultanahmet Cezaevi'nde ziyaretlere gidiş gelişi sırasında, bu yöndeki ilk

girişimler oldu. Faşistlerin, Sultanahmet Cezaevi çevresindeki semtlerde denetimi vardı ve orada, bizimkilere yönelik ciddi bir tehlike sözkonusuydu. Özellikle, Didar Abla'ya yönelik.

AA- Bir anlamda kaçınılmaz bir yönelim olarak, O'nda yoğunlaşan bir tepki vardı. Ta Bakırköy'den, Zeytinburnu'ndan O'nu tanımaktan başlayan, sizin ablanız olmaktan da öte, gerek bazı şahısların ifadelerinde geçtiği haliyle, gerekse sürecin ilk direnişinin içinde sivrilmesiyle... Hem polisin, hem de o bölgenin sivil faşistlerinin gözünde, yok edilmesi gereken ciddi bir odak haline geliyor.

Hasan Şensoy- Tüm bunları, başka arkadaşlar daha iyi hatırlar ve mutlaka anlatıyorlardır...

AA- Bir de kendisinin trenden atılmaya çalışıldığı bir olay duymuştum, sizin bu konuda bilginiz var mı?

Hasan Şensoy- O olay, 12 Eylül'den daha sonra, cezaevleri sürecindeki problemlerin çözümü için sık sık Ankara'ya geliş gidişleri sırasında yaşanıyor. O dönemlerde cezaevi çevresinde yollarının kesildiğini, sürekli tehdit edildiklerini biliyorum, hatırlıyorum.

AA- Bu arada Didar Abla'nın, yaşamın diğer alanlarında olduğu gibi temizlik konusunda da çok büyük bir titizliği var. Sizin cezaevinde olduğunuz süreçlerde, size bir ziyaretçi olarak gelişlerinde, size ve diğer arkadaşlara getirdiği eşyalarda, onların güzel kokmasından güzel ütülenmesine kadar varan çok büyük bir titizliği var.

Hasan Şensoy- Ve aynı zamanda, onların içeriye sokulması konusunda da büyük bir inadı var. Kavgacılığı var. 12 Eylül'den hemen sonra yoğun baskılar başladığında, hiç duraksamaksızın O da kavgasına başladı.

12 Eylül Askeri Diktatörlüğü'nün gelişinden, tezgahlanışından ve sonraki yoğun katliamlarından, baskılarından dolayı kapıldığı bir yılgınlık, en ufak bir tereddüt olmadı. Cezaevi kapısında, anında, içerde biz nasıl tereddüt etmeksizin direnişe geçtiysek, O da dışarıda, cezaevi kapısında, desteğini, aktif eylemleriyle, tavırla, kavgacılığıyla başlattı. Başlattı demek doğru değil aslında, yükselterek, ara vermeksizin sürdürdü.

Dönem ne gerektiriyorsa, tereddüt etmeksizin yaptı. Ve cezaevi yöneticilerinin

illallah dediği, kavgacı bir insan haline geldi. O arada yalnızdı da... 12 Eylül'le birlikte yalnızlaşmasına rağmen yükselttiği bir kavga var. 12 Eylül'ün ilk süreçlerinde, aileleri bile kapsayan yoğun bir gerileme, sinme var çünkü gerçekte...

AA- O hiç tereddüt etmeksizin varlığını, eylemini sürdürdü.

Hasan Şensoy- Sultanahmet Cezaevi Müdürü'nün, o dışarıda kavga ettikten sonra gelip, "şu ablana birşey söyle, dışarıda bizi mahvediyor, şöyle yapıyor, böyle yapıyor, bak fena olacak, tutuklatacağım" diye, bizim dolayımızla onu pasifleştirme çalışmasına dair konuşmalar, sık sık tekrarlanırdı...

O, hiç bir şekilde tereddüt etmedi. Yükseltti direnişini.

81'de bizim mahkemeler başladığı günlerde, Ahmet Ateşli ekibi bir gün yine evi basıyor. Sanıyorum 6 Haziran günlerine de denk geldi. "Savaş halinde düşmana yardım etmek" suçlamasıyla, onlara yoğun baskılar yaptılar. Tehditlerini arttırdılar, göz altına aldılar.

Metris Direnişisi sırasında da aynı şekilde son derece aktif hareket etti. Ziyaretler kısa olduğu için o kısa ziyaretlerde, ancak çok önemli şeyleri konuşabildik. Dışarıda onların yaptıklarını dinleyip öğrenmek, yani pratik destek faaliyetleri hakkında bilgi almak imkanı olmuyordu. Sadece yapılması gerekenlerle ilgili çok kısa ve özlü konuşabiliyorduk. Onlar, o aldıkları mesajlara göre, cezaevindeki direnişin isteklerini anlıyor ve dışarıda da onun yürütücülüğünü layıkıyla yapıyorlardı.

Adnan Binbaşı gibi İstanbul Cezaevleri'nin en azgın, en fazla ismi çıkmış komutanlarını titreten bir tutum içinde olduğunu, ben kendisinden hiç bir zaman öğrenemedim. İlk olarak hastanede iken bir arkadaşın ziyaretçisinden öğrendim. Başka siyasetlerden olan ve o süreçte hastanede yatan arkadaşlardan duydum. Diğer ziyaretçiler, tutsak arkadaşlarımıza, dışarıda neler olup bittiğini ziyaretlerde anlatıyorlar. Ama biz konuşma imkanı bulamadığımız için, bu konuda da şu an anlatabileceğim fazla şey yok ne yazık ki...

Öz olarak söyleyeceğim şudur; ziyaret kısa olduğu için yapılanlarla ilgili tartışma ve aktarım imkanımız yoktu. Benim de konumumdan dolayı, sadece cezaevinde yürütülen direnişin, mücadelenin ihtiyaçlarını, bu doğrultuda dışarıda yapılması gerekenleri konuşuyorduk. O da, onları kısa bir süre içinde, kısıtlı şekilde

aktarıldıkları haliyle anlayıp, dışarıda aktif uygulayıcısı ve yönlendiricisi oluyordu. Hüseyin Abi'mle birlikte... O'na haksızlık yapmamak lazım. Her zaman bu işin içinde oldu. Didar Abla gibi yoğun ve özverili emek, aktivasyon gösterdi. Hüseyin abim bir hayli politik düşünen, taktik üretebilen bir insandı ve kavgacıydı. Düşündüğünü uygulardı. Ödünsüzdü ve yaşamın maddi bağlayıcılıklarından tümüyle uzak prensipler içinde, ödünsüz bir biçimde var olmuştu.

Metris Cezaevinde onların rollerinden dolayı, oynadıkları rolden dolayı, direnişin ilk dönemlerinde, oradaki faşist Emin Yüzbaşı'nın, "ablana, abine söyle çok fazla şey yapıyorlar, kışkırtıyorlar milleti, onları asarız, keseriz" diye tehdit ettiğini, onlara mesaj ileterek pasifleştirme girişimlerinde bulunduğunu hatırlıyorum. İçeride gereken cevabı da ben veriyordum.

AA- Dışarda, onlara bütün bunların çok daha fazlası söyleniyordu. Ayrıca fiziki olarak da her türlü işkence ve baskıdan nasiplerini alıyorlardı. Ama onlar, bütün bunlara rağmen hiç bir biçimde gerilemiyorlardı. Didar Abla'nın, Adnan Binbaşı'nın Metris'in Nizamiyesi'nde yolunu kestiğini, yakasından tutup arabasından indirerek tir tir titrettiğini biliyoruz.

O yılları yaşayan insanlar, O'nun, bütün bu zorlu mücadelesi esnasında, çok güzel gülen, insanlara moral aşıl原因an, onları, kahkahalarını izleyen güçlü ajitasyonlarıyla hareketlendiren, gerektiğinde somut durumun etkili propagandasını yapabilen, çevresindekileri canlandıran, harekete geçiren kimliğini, çok derin izleriyle hatırlıyorlar.

Hasan Şensoy- Mücadeleden kaçınanları küfürleriyle tahrik eden, azarlayan, insanları cezaevindeki tutsakların beslenmesi için alışverişe zorlayan, eylemleri organize eden, 'siz dışarıda yemiyeceksiniz onlara yedireceksiniz' diye baskı yapan bir zindan mücadelecisi O...

1981'de Metris'in içini de tanıdılar. Kısa bir büre yattılar. Böylece savaşmaları, sadece zindan önleriyle sınırlı kalmadı. Duvarların ötesini de somut biçimde yaşadılar ve orada da direnişlerini layıkıyla sürdürdüler.

12 Eylül sonrasında, İstanbul Cezaevleri'nde yatan devrimci tutsaklar için açılan ilk toplu dava, MLSPB davası oldu ve ilk iddianame de doğal olarak MLSPB iddianamesi idi. Bu iddianameyi, büyük bir karşı propaganda kampanyasıyla yayınladılar ve kamuoyuna duyurdular.

Çok sayıda tutukluya idam isteniyordu. Didar Abla, iddianameyi alır almaz hazırlayıcı olarak lanse edilen savcı Faik Tarımcıoğlu'nun Selimiye'deki makamına, yeğenlerini yanına alarak gidiyor:

“Siz bu insanların yalnız kaldığını, bunları rahatlıkla idam edebileceğinizi düşünüyorsunuz, ama yanılıyorsunuz! Biz yaşıyoruz. Onları kesinlikle idam ettirmeyeceğiz!... Onları idam ettirmek için bu iddianameyi hazırladınız.

Onları bitirebileceğinizi sanıyorsunuz, ama onlar bitmiyor, bak yeğenleri var, onları yetiştireceğim, bütün bu yaptıklarınızı anlatacağım ve seni vurdurtacağım”, diyor. Çocuklar o zaman 8 ve 6 yaşlarında...

Böylesine bire bir cebelleştiği insanlar, savcılar, sıkıyönetim komutanları, adli müşavirler, Necdet Üruğ, Haydar Saltık...

AA- Bu iddianame okununca, mahkemede, hiç unutulmayan ve sık sık ifade edilen bir tepkisi var. Yıllardır dile getirilen ve aile direnişçiliğinin bir sembolü olmuş bu sözlerinde; “Çocuklarımızı Öldürtmeyeceğiz” diye haykırıyor.

Fakat, bütün bunların yanısıra, bu röportajda; daha çok sıradan insan özelliklerinden ve özel ilişki yanlarından hareketle, direnişçiliğin insan karakterindeki biçimlenişini oluşturan salt insan kriterlerini yakalamak istiyorum izninizle... Çünkü bir çok şey, buralardan hareketle oluşuyor. İnsanın kimliğindeki özelliklerden başlayan bir tarzda gelişiyor ya da başka mecralara akıyor.

Metris'te, yıllar süren zorlu mücadelelerden sonra, bir açlık grevinin zaferle sonuçlanmasıyla, açık görüş hakkı da elde edilmişti. O ilk kucaklaşmada siz ne hissettiniz, o ne yaptı?

Hasan Şensoy- Biz O'nunla aslında hiç yalnız kalamadık... Hep kalabalık olduk... Hep kalabalıkta olduk...

1986 sonlarında Tek Tip Elbise dolayısıyla uygulanan ziyaret yasaklarından sonra Metris'e döndük ve bir süre sonra yeniden ziyaretler açıldı. Yani yıllarca süren ısrarlı, ödünsüz bir direnişin sonunda, düşman cephesi gevşedi. Politika değişikliğine gitmek zorunda kaldı. Bize sivil elbiselerimizi yavaş yavaş verdi. Ziyaretler başladı. İlk ziyaretimizde, ben hiç konuşmadım. Sürekli ağladım. Aynı şekilde, o da öyle...

Uzun süren zorlu bir mücadelenin, birbirimizi göremeden karşılıklı olarak

sürdürülmüş bir direnişin başarıyla sonuçlanmış olması, bir dönemin kapanmış olmasıyla birlikte, kavuşmayı yaşamıştık.

Siyasi partiler kanunu çıkıp siyasi partiler oluştuğu andan itibaren, siyasi partiler nezdinde cezaevlerine destek faaliyetlerine hız verdiler. Cezaevleri direnişlerimizi, SODEP'in oluşumunda ve sonrasında SODEP platformuna, politik platformlara taşımaya çalıştılar. O zamanki bütün toplu gösterilerde, mitinglerde, bu doğrultuda pankartlar açtılar. Cezaevleri sorununu duyurmaya, kamuoyuna yansıtmaya çalıştılar.

Daha sonraki süreçte, önemli olan şudur; 12 Eylül sonrası dönemde, o ortamda, gereken tavrı alamayanlar, almayanlar, ilginç bir biçimde, bütün cezaevleri mücadelesine, abartılı bir şekilde sahip çıkmaya çalışmışlardır. Kendilerinden başkalarının direnmediğini söyleyerek çarpıtılmış bir resmi tarih oluşturmaya çalışmışlardır. Polisin elinde ve cezaevlerinin ilk dönemlerinde direnmeyen bu tutsaklarının dışarıdaki yakınları da kaçınılmaz biçimde, onların cezaevlerindeki ilk yıllarının yalpalamalarına paralel bir yalpalama ve tereddüt içindeydiler.

Tutsak yakınlarını yargılamak, doğru değildir. Ama sözkonusu tutsakların, tarihi çarpıtma ve tam tersine çevirme, adeta, Osmanlı-TC geleneğinin bir devamı olarak tarihi tersinden yazma geleneklerinin yargılanması, zorunludur.

Bugün tersinden bir tarih yazmaya çalışan bu insanlar, içeride en geri noktalarından, teslimiyet olarak tanımlanan tavırların içinden çekilerek, genel direniş sayesinde bir yerlere taşınmıştır. Ama o zorla taşındıkları noktalardan geriye bakarak, "herkes postal yaladı, bir tek biz direndik" edebiyatı yapmaya başlamışlardır.

Ve onlara paralel olarak, doğal bir biçimde, 12 Eylül sonrası dönemde dışarıdaki aileleri de uzun süre, en basit bir dilekçe imzalama eylemine bile katılmaları için, ilk direnişi geliştiren aileler tarafından zorlanmışlar, fakat bu basit ilk tavırlardan bile kaçınmışlardır.

Aileler, bu grupların tavırlarını-tavırsızlıkları anlatıyorlardı bize, şikayet ediyorlardı. Biz ise, 'görevinizdir, ısrarlı olun, kazanın, zamanla onlar da anlayacaktır' diyorduk. Bu gerçeği, 12 Eylül sonrası ilk döneminin doğru anlaşılması açısından bilmekte yarar var ve farklı anlatımlar nedeniyle, aktarmakta zorunluluk var.. Sözkonusu ailelerin de canlandırıcısı, onlar oldular. Hüseyin Abi, Didar Abla, diğer birkaç aile...

AA- Hüseyin Abi'nin çok ciddi bir rolü var o dönemde. Dışarıdaki direnişlerin yürütülmesinde ve örgütlenmesinde birinci dereceden rol oynayan üç beş insandan biri. Canlanmayı zorlayan bir insan. Ve şimdi örgütlerin militanlarının bile kavramakta zorlandığı bir işi kavrayıp yapıyorlar. Nerede en ufak bir muhalefet, bir kıpırdanma olsa, hemen orada, kendi talepleriyle ve onların eylemlerini destek için yer alıyorlar.

Hasan Şensoy- Sadece muhalefet etmek çerçevesinde değil. Egemen partilerin, ANAP gibi bir partinin bile nefes alışından dahi bir şeyler çıkarmak istiyorlar. Hangi parti, en basit bir şekilde, sadece ortamı istismar için, hümanizmden, insancılıktan, demokrasiden söz ettiyse, onların o demogojisinden yararlanarak, sürdürdükleri demokratik mücadele için bazı sonuçlar almaya çalışmışlardır. Onların en merkezi kademelerine kadar, heyetler oluşturarak gitmiş ve istemleri doğrultusunda diyaloglara girmişlerdir, bu güçleri zorlamışlardır. Ve onların o çabaları sayesinde ki, ANAP içinde dahi bazı milletvekilleri, bu yoğun baskılardan etkilenerek zaman zaman cezaevleri için olumlu şeyler yapmışlardır.

ANAP'ta bir çok kademeyi etkilemişlerdir. Hücre tipi cezaevleri uygulamasıyla ilgili olarak, cezaevlerinin sivil sürece geçişiyle ilgili olarak, düşman cephesini çatlatmak ve oradan destekler yaratmak konusunda, oldukça başarılı bir çalışma yürütmüşlerdir.

AA- Tavırlarında, müthiş bir caymazlık, direniş ve inat var. Müthiş bir emek var. Yılmama var, hesapsızlık var.

Daha sonraki yıllarda analardan biri anlatıyordu. Didar Abla, çok ileri yaşlarda, 50'li yaşlarda o kadar çok ve kesintisiz koşturuyor ki, geceyarıları eve geldiklerinde, tabanları şişiyor. Fakat ertesi gün yapmak zorunda oldukları çok fazla şey var. Görüşmeleri, eylemleri, direnişleri var. Kendisini, tabanlarını oklavayla dövdürerek rahatlatmaya çalışıyor ve ertesi günün sabahı erkenden yeni bir eylem için yola koyuluyorlar.

Bu süreçte, cezaevleri direnişleri çerçevesinde, 12 Eylül sonrasının ilk eylemcileri olan bu ellili yaşlardaki insanların, yaşamın bütün diğer alanlarına müdahale etme tavırları da var. Bütün kıpırdanışlara koşma yüreklilikleri var. Muhaliflerin bütün gereksinimleri için var olma, çözüm üretme dinamikleri var.

Yıl, 1984. Bir yasadışı eylem sonrasında, izlenmeye alınan bir grup devrimcinin içinde bulunan bir bayan, 12 Eylül öncesinden tanıdığı bir arkadaşının evine

giriyor. Evde sadece bir bayan ve bir küçük çocuk var. Küçük çocuk çok hasta, ateşler içinde kavruluyor. Oraya, bir takip sonucu, gizlenmek için giren bayan devrimci, bir başka bayanın ve çocuğun çaresizliğine çözüm getirmek zorunluluğu ile karşı karşıya kalıyor. Çare, yine Didar Abla'dır...

Çocuk Didar Abla'ya götürülüyor. Didar Abla çocuğu vakit geçirmeksizin doktora götürüyor ve tedavi ettiriyor.

Didar Abla, bütün bunların yanısıra, daha o yıllarda mücadelenin içine giren, mücadeleyi bölmeye, parçalamaya çalışan sınıf dışı unsurlarla mücadele etmek gibi bir zorlu yöntemin de içinde buluyor kendini...

O'na, belki de en zor gelen, bu insanlarla uğraşmak, onların ne için olduğu, neden olduğu henüz belirsiz tavırlarına karşı mücadele etmek oluyor.

Objektif olarak oğlu , O'nun yakını gibi işkencede olan, eşi, idama mahkum olan bu insanların mücadeleyi ilk bakışta anlaşılmasız biçimde geri çekmeye ilişkin tavırlarına karşı savaşmak, kuşkusuz O'nun için de, mücadelenin en zor yönlerinden biri oluyor. Aynı insanlar, bildik yöntemlerle, O'nu yıpratmaya çalışıyorlar. Anlamıyor. Nedenini kavrayamıyor. Ama, kişiliğindeki sağlam direnişçi özelliklerin kararlılığıyla, neden bu şekilde tavır aldıklarını bir türlü anlayamadığı bu 'garip' insanlara karşı da tavır almakta, hem de en kararlı bir biçimde tavır almakta tereddüt etmiyor.

Mücadelelerin bir adım daha ileriye götürülmesi, belki de biraz bu düz insan algılarından, O insanların tereddütüz tavır alışlarından yola çıkacaktır. Daha önceki örneklerinde olduğu gibi... Fazlaca politik taktik, stratejik, hesaplamalar, bizi tarihin gerisine mi atıyor acaba?

Tekrar sürecin pratiğine dönersek, özellikle 12 Eylül'den sonraki cezaevleri mücadelenizde, direnişinizde, çok fazla açlık grevleri oluyordu. Bu esnada Didar Abla' nın tavrı nasıl oluyordu? İlk açıkladığınız zaman, sürecin gelişimde, sözgelimi sizin o mide kanaması geçirdiğiniz grevde neler yapmıştı?

Hasan Şensoy- Hiçbir zaman, 'yapma etme, kendini esirge gibi bir tepkisi olmadı'. Yaptığımız herşeyin yapılması gerekenler olduğunu biliyordu. Bu anlamda bir karşı çıkışı olması söz konusu değildi. Bazen en fazla şunu derdi: 'Siz kendinize birşey yapmayın, biz dışarda yapalım. Ne gerekiyorsa biz yapalım. Siz zarar görmeyin, biz görelim gibi.' Bu içerikteki sözlerle tepkisini ifade ediyordu.

AA- O'nun, bir tren yolculuğu esnasında trenden atılarak öldürölmek istendiği, bu tarzda bir komployla karşılaştığını biliyorum. Sözkonusu öyküyle ilgili bildiklerinizi anlatır mısınız?

Hasan Şensoy- Yine Cezaevleri Direnişleriyle ilgili olarak yaptıkları bir Ankara mekiklerinden birinde, ailelerden Şükriye Nazari ile beraberken, bir ara bir fırsat buluyor birisi, O'nu trenden aşağıya atmaya çalışıyor. Son süratle giden trenden... İtişip kakışıyorlar, kurtuluyor. Bunları, sözkonusu ailelerle konuşmanız gerekir daha çok...

AA- Haklısınız. Son olarak, izninizle, Didar Abla'nın ölümünü nasıl duyduğunuzu ve o anı nasıl yaşadığınızı eğer mümkünse dinlemek istiyorum?

Hasan Şensoy- Ankara yürüyüşüne gideceklerdi. Cezaevleriyle ilgili bir genelgeye karşı çıkılması gerekiyordu. Cezaevlerinin askeri yönetimden sivil yönetime geçişi ile ilgili bir kampanyaydı. O süreçte Adalet Bakanı olan Oltan Sungurlu'nun yayınladığı bir genelge vardı.

Biz, süresiz açlık grevi, dönüşümlü süresiz açlık grevi sürecindeydik. Aileler de destek için dışarıda bir hayli aktif faaliyet yürüttüler. O arada da, Ankara'ya gitme kararı almışlardı. Ankara'ya gittiler. Gideceklerini biliyoruz.

Ertesi gün, sabah erkenden ziyarete çağrıldım. Normal ziyaret başlamadan epeyce önce... Bir olağanüstölük olduğunu sezdik ama ne olduğunu anlamadım. Yine cezaevleriyle ilgili bir sözcölük, haberleşme işi vardır diye düşündüm. Çünkü bazen öyle oluyordu. Gittim, bizim davadan yargılanan arkadaşların, cezaevleri mücadelesinde aktif olan ailelerinden bir kaç kişi, Metris Cezaevi'nin ziyaret yerinde, ama mazgaldaydılar. Birşeyler sezdim. Kötü bir haber geldiğini sezdim. Onlar, 'Didar Abla'nın öldüröldüğünü' söylediler...

Kısaca konuştuk. Tamam dedim. Avukatımız Nebi Barlas Ağabey de vardı. Koğuşa geri döndüm. Arkadaşlara söyledim.

AA- Ne hissettiniz ilk duyduğunuz anlarda, koğuşa giderken, o uzun koridorlarda yürürken?

Hasan Şensoy- Öfke!...

Kaybetme hissi, birşeyler yapamama çaresizliđi.

Ondan sonra da zaten pek yalnız kalmadım.

AA- Kabullenmeme hissi yaşadınız mı?

Hasan Şensoy- Sanki olmamış gibi... Yaşadım.

Şimdi bile, güzel bir şey gördüğüm zaman, keşke o da olsaydı diye düşünüyorum.
Bir yarım yokmuş gibi hissettiğim anlar oluyor.

Eksikliğini şiddetle hissettiğim anlar...

Eylül 1998